

HALINA WROŃSKA CMW

ANIMACYJNA POSTAWA WYCHOWAWCY CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

Współcześnie animację uważa się za jedną z istotnych funkcji wychowawczych. Można mówić o animacji teatralnej lub ekspresyjnej, animacji społeczno-kulturowej, kulturalnej, animacji czasu wolnego i wakacji, a także o animacji jako technice wykorzystywanej do pracy w grupie¹. Postawa animacyjna nie oznacza jakiejś szczególnej aktywności lub mobilności wychowawcy. Jest ona rozumiana jako jego sposób życia i działania. Poprzez konkretne gesty wychowawca odzwierciedla miłość do życia, dawanie życia, troskę o jego rozwój, troskę o dobro i pełne szczęście człowieka, szczególnie młodego².

1. STYLE KIEROWANIA GRUPĄ

Najczęściej wyróżnia się trzy style kierowania grupą: autokratyczny, liberalny i demokratyczny³. Są one zbieżne ze stylami wychowania⁴. M. Majewski określał je jako wychowanie autorytarne, antyautorytatywne i emancypacyjne⁵.

Dr hab. HALINA WROŃSKA CMW – adiunkt Katedry Katechetyki Integralnej Instytutu Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: ul. Jagiellońska 24, 20-806 Lublin; e-mail: hwronska@wp.pl

¹ M. P o l l i o. *Animazione*. W: *Dizionario di pastorale giovanile*. Red. M. Midali, R. Tonelli. Torino 1989 s. 54-55.

² Tamże s. 55-58.

³ Zob. J. Z i e l e n i e w s k i. *Organizacja zespołów ludzkich. Wstęp do teorii organizacji i kierowania*. Warszawa 1967; J. M a r i a ń s k i. *Życie parafii*. Wrocław 1984.

⁴ Por. S. M i k a. *Wstęp do psychologii społecznej*. Warszawa 1972 s. 272-282; t e n ż e. *Psychologia społeczna dla nauczycieli*. Warszawa 1998 s. 245-246; J. S ł o m i ń s k a. *Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych*. W: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieży*. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 60-63.

⁵ M. M a j e w s k i. *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*. Kraków 1995 s. 133-143.

Autokratyczne (autorytarne) kierowanie grupą polega na tym, że osoba kierująca sama wyznacza zarówno cel działania, jak i prowadzące doń środki. Jedynym zadaniem członków grupy jest wykonywanie poleconych im czynności. Nie mają oni żadnego wpływu ani na ustalanie celu, ani na wybór środków, ani na podział pracy. Zdarza się, że nawet nie wiedzą, czemu ma służyć ich działalność. Wychowawca projektuje proces wychowania niezależnie od wychowanka, realizuje je częściowo razem z nim, a następnie kontroluje sam albo z pomocą innych instytucji wychowawczych.

Styl autorytarny charakteryzuje się dominacją wychowawcy nad wychowankiem. Nie istnieją między nimi relacje międzyosobowe. Spotykają się na płaszczyźnie przełożonego i podwładnego. Wychowawca pojawia się wśród wychowanków jedynie w celu przeprowadzenia określonego zadania, a po jego spełnieniu dość szybko odchodzi, pozostając w miejscu dla nich niedostępnym. Praktycznie więc w wychowaniu, które ze swojej natury domaga się wzajemnego spotykania, wypowiedzania się i działania, istnieją dwa przeciwstawne obozy. Wychowanek powinien czuć się zależny od wychowawcy, kroczyć po wskazanych przezeń drogach, pytać o wiele spraw i postępować zgodnie z podanymi dyrektywami, za mało bowiem ma doświadczenia i mądrości, by mógł samodzielnie wchodzić w nieznaną przyszłość⁶.

Autorytarna atmosfera w grupie jest szkodliwa i nie sprzyja powstawaniu wspólnoty. Najczęściej wynika ona z postawy wychowawcy, który nie znosi sprzeciwu wychowanków. Nierzadko bywa wyrazem pośpiechu wychowawcy, który za wszelką cenę pragnie osiągnąć założone cele, niezależnie od realnych możliwości wychowanków. Może być też spowodowana pewną bezradnością wychowawcy wobec ciężących na nim obowiązków, zwłaszcza jeśli nie jest on dostatecznie przygotowany pedagogicznie i psychologicznie do pracy⁷.

Liberalne kierowanie grupą, nazywane też antyautorytatywnym, przejawia się w tym, że kierujący grupą praktycznie jest nieobecny. Daje innym całkowitą autonomię, a sam nie interesuje się działalnością grupy. Czasem jednak niespodziewanie interweniuje, robiąc to jednak w sposób niekompetentny. Takie działania wynikają z założenia, iż dziecko pozostające w środowisku dorosłych, którzy wywierają na nie presję społeczną, nie jest

⁶ Tamże s. 134-135.

⁷ T. K o c ó r. *Jak animować katechetycznie wspólnotę dzisiaj*. W: *Postawy katechetów*. Red. M. Majewski. Kraków 1996 s. 144.

w stanie przebić się przez stawiane wciąż nowe bariery ani odkryć i wydobyc z siebie to, co najbardziej w nim specyficzne. Zadaniem wychowawcy jest pomóc wychowankowi obronić się przed różnego rodzaju wpływami i w ten sposób uratować jego wolność. Chodzi tu o wyłączenie wychowawcy z jego bezpośrednich interwencji, ponieważ są one najbardziej niebezpieczne. Wychowawca może oddziaływać jedynie pośrednio, w sensie przygotowania sprzyjających warunków do rozwoju. Żaden autorytet rodzicielski, nauczycielski czy społeczny nie może wkraczać w myślenie, postępowanie i działanie wychowanka, gdyż to on jest wychowawczo czynnikiem nadrzędnym. Zadaniem wychowawcy jest umożliwić dziecku bycie sobą oraz spontaniczne i wolne samourzeczywistnianie⁸.

Liberalny styl relacji wychowawcy z wychowankiem zawiera w sobie wiele cennych wartości. Jednak z wychowawczego punktu widzenia nie do przyjęcia jest wychowanie dostosowujące się do wychowanka, a nie uwzględniające wychowawcy. Wychowawca zaspokajający tylko pragnienia wychowanka, bez możliwości wewnętrznego nim kierowania, niewiele miałby do powiedzenia w wychowaniu.

Liberalny styl wychowania koncentruje się wyłącznie na zaspokajaniu potrzeb dziecka. Potrzeby te jednak ulegają zmianom. W takiej sytuacji wychowanie, nie mając w sobie nic stałego, kierowałoby się niebezpiecznym sytuacjonizmem. Tymczasem wychowawca w relacjach z wychowankiem ma, z jednej strony, zmierzać do zaspokajania jego potrzeb, a z drugiej strony powinien kształtować w nim świadomość i odpowiedzialność⁹.

Wychowanie demokratyczne, nazywane przez niektórych emancypacyjnym, dąży do ukształtowania dojrzałości wychowanka, na którą składają się samodzielność, zaangażowanie i odpowiedzialność. W rozumieniu pedagogicznym w pojęciu dojrzałości zawiera się gotowość i zdolność do prowadzenia życia opartego na własnych przemyśleniach i decyzjach. To zakłada włączenie się w społeczność celem dokonywania w nim zamierzonych zmian¹⁰.

⁸ Por. M i k a. *Psychologia społeczna dla nauczycieli* s. 245-246.

⁹ J. Z i m n y. *Współczesny model autorytetu nauczyciela*. Różomberok 2006 s. 95-97.

¹⁰ Emancypacja dąży do uwolnienia się wychowanka od nadmiernych wpływów pedagogicznych, krępujących jego samodzielność. Pozytywnie rzecz ujmując, chodzi tu o popieranie rozwoju wychowanka w kierunku jego samostanowienia i samodzielności. W emancypacji nie można poprzestać na stronie negatywnej, by wyzwalać się od czegoś. Istotne jest tu pozytywne wyzwalamie energii wychowanka do jego wewnętrznego zaangażowania w kształtowanie sensownego i odpowiedzialnego życia. M a j e w s k i, jw. s. 141. Por. S. K u n o w s k i. *Podstawy współczesnej pedagogiki*. Łódź 1981 s. 191.

W wychowaniu demokratycznym wychowawca wyzwala, a nie krępuje; argumentuje, a nie narzuca; doradza, a nie rozstrzyga. Ukierunkowuje uwagę wychowanka na problemy, wystrzegając się sugerowania jakichkolwiek rozwiązań. Stawia na osobiste przekonania i decyzje ucznia, a broni się przed wymuszaniem na nim bezwzględnego posłuszeństwa. Uznaje za mało celowe i nieskuteczne ustalanie raz na zawsze zasad, jednakowo obowiązujących wszystkich. W razie potrzeby tworzy się je doraźnie w wyniku wspólnych przemyśleń i zaangażowania wychowanków¹¹.

Członkowie grupy kierowanej w sposób demokratyczny biorą udział w podejmowaniu decyzji. Jeśli nawet nie współokreślają celu zasadniczego, który w grupach celowych jest założony z góry, to uczestniczą w wytyczaniu celów pośrednich i wiodących do nich dróg. Mają więc wpływ na program działania. Dopuszcza się krytykę, ale zarazem domaga się samokrytyki. Przewycięża się postawy przeceniania siebie i niedoceniaenia innych. Stawia się pod znakiem zapytania osobiste zamierzenia i określa się granicę swoich możliwości i kompetencji¹². Z punktu widzenia formowania osobowości społecznej członków demokratyczny styl kierowania grupą jest dobrze oceniany. Pozwala on na rozwój inicjatywy, samodzielności, odpowiedzialności, uczy współdziałania z innymi. Wychowawca występuje w nim jako osoba animująca, a nie tylko kierująca grupą.

2. CECHY WYCHOWAWCY-ANIMATORA

Wychowawca-animator ożywia grupę, podziela jej podstawowe wybory, należy do niej do tego stopnia, że staje się jej wyrazem. Uczestniczy w życiu młodych ludzi, interesuje się ich potrzebami, stara się poznać ich oczekiwania, sposób myślenia, cenione wartości. Towarzyszy wychowankom jako partner, opiekun, przyjaciel, ojciec i brat, wskazując dobre cele i drogi ich osiągnięcia. Ukazuje sens życia i wartości naczelne, do których sam zmierza¹³.

Uprzywilejowane miejsce w wychowaniu zajmują relacje osobowe, wyrażające się w zażyłości i przyjaźni. Najpierw musi nastąpić otwarcie wychowanka na animatora, a dopiero później można rozpocząć wspólne poszu-

¹¹ M a j e w s k i, jw. s. 139-143.

¹² P o r. M i k a. *Psychologia społeczna dla nauczycieli* s. 245-246.

¹³ E. M a i o l i, J. V e c c h i. *L'animatore nel gruppo giovanile*. Torino 1988 s. 42-44.

kiwanie wartości, dla których warto żyć. Nie ma w sobie cech wychowania takie postępowanie, w którym występuje przemoc, choćby nawet symboliczna, gdzie nie istnieje wewnętrzna podmiotowa akceptacja tego, do czego się dąży¹⁴.

Specyfiką wychowawcy-animatora jest przebywanie wśród młodzieży, aby pobudzać ją do zrzeszania się i do chrześcijańskiego dojrzewania poprzez doświadczenie wiary i wspólnoty. Ta cecha animatora może przybrać różne formy – inne w grupach, które powstały spontanicznie, inne w grupach formalnych. Animator stawia wymagania, związane z działalnością grupy. Aby te wymagania zrealizować, potrzebna jest wewnętrzna dyspozycyjność do przemiany oraz współpraca w szerszej wspólnocie wychowawczej i duszpasterskiej¹⁵.

Wychowawca-animator pełni różnorodne funkcje, związane z realizacją celów grupy, ze współzyciem grupowym i z ogólną sytuacją grupy. Funkcje te J. Słomińska sprowadza do pięciu. Pierwszą jest organizowanie grupy i jej działalności w taki sposób, aby mogła osiągnąć cel. Animator, bardziej niż inni członkowie grupy, powinien się troszczyć o realizację celu grupy. Musi przewidywać konieczne operacje, koordynować pracę, dodawać odwagi i dynamizować grupę. Druga funkcja polega na uświadamianiu sytuacji, w jakiej znajduje się grupa. Animator musi orientować się w tym, co dzieje się w grupie, i wiedzieć, co należy robić, gdy okoliczności są niesprzyjające. Trzecia funkcja to zwracanie uwagi na stosunki wewnątrzgrupowe i na spójność grupy. Oczekuje się, że animator będzie łagodził napięcia i ułatwiał zachowanie jedności. Czwarta funkcja dotyczy ukazywania wartości, zasad i idei grupy. Animator jest niejako ucieleśnieniem grupy. Identyfikując się z animatorem, członkowie identyfikują się tym samym z grupą. Piąta funkcja przejawia się w reprezentowaniu grupy w jej stosunkach z innymi grupami i instytucjami. Wszystkie wymienione funkcje wymagają, by animator odznaczał się szczególnymi cechami osobowości¹⁶.

Pośród cech charakteryzujących dobrego animatora T. Kotlewski wymienia wysoką inteligencję, umiejętność współżycia z ludźmi, zdolność motywowania siebie i innych, znajomość siebie, równowagę emocjonalną i samokontrolę, zdolność planowania i organizacji, silne pragnienie osiągnięcia celu i skuteczność, umiejętność wykorzystywania procesów grupowych, kon-

¹⁴ Tamże s. 151-158.

¹⁵ Maioli, Vecchi, jw. s. 119-130.

¹⁶ Słomińska, jw. s. 61-62.

sekwencję i stanowczość, głębię życia duchowego¹⁷. Według R. Tonellego animatorem powinien być człowiek mający ideały i umiejący przekazywać je innym. Przede wszystkim powinien kochać ludzi młodych, odnosić się do nich z życzliwością i okazywać gotowość do pomocy¹⁸.

Wychowawca chrześcijański powinien dostrzegać obecność Boga w życiu, doświadczać Jego opieki w codzienności swojego poświęcenia się młodym. Pewność, że Bóg jest obecny w historii i życiu codziennym, pomaga mu czynić z własnego życia miejsce, w którym się Go spotyka. Osobista relacja z Chrystusem jest kluczem do doświadczenia wiary, zdolnego obudzić w głębi osoby intensywne życie duchowe i inicjatywę apostołską. Wychowawca doświadcza Chrystusa w Kościele, którego postrzega nie jako zewnętrzny, organizacyjny punkt odniesienia, ale jako misterium i wspólnotę wszystkich wierzących¹⁹.

Zaangażowanie wychowawcy chrześcijańskiego nie jest zwykłą zewnętrzną aktywnością, ale wypływa ze świadomości, że królestwo Boże na ziemi znajduje się w rękach człowieka. Ma on czynić świat bardziej sprawiedliwym. Radość to widzialny znak wiary wychowawcy w Boga, znak zaufania wobec człowieka i optymizmu płynącego ze zbawienia, które już się dokonuje. Radość to również wyraz tożsamości, ponieważ radość jest zdolna obudzić entuzjazm. Dzieci i młodzież lubią przebywać w gronie ludzi radosnych i takich szukają w swoim środowisku. Pragną, aby również ich wychowawca był człowiekiem radości. Postulat ten jest tym bardziej słuszny, że treść wychowania chrześcijańskiego stanowi Dobra Nowina o zbawieniu²⁰.

Młody człowiek obserwuje zachowanie wychowawcy, zwraca uwagę na jego świadectwo. Jeżeli zauważy rozdzźwięk między słowem a życiem, zaczyna lekceważyć wszystko, co słyszy od wychowawcy. Zachowanie budujące, czasem podpatrzone przypadkowo, wzbudza więcej zaufania niż zachowanie oficjalne. Wymagania stawiane wychowankom nie wywołują niechęci, jeżeli tylko są umotywowane. Myli się ten, kto sądzi, że niestawianie wymagań jest drogą do pozyskania młodzieży²¹.

¹⁷ T. K o t l e w s k i. *Dynamika wspólnoty i rola lidera*. Kraków–Sandomierz 1997 s. 76-77.

¹⁸ R. T o n e l l i. *Pastorale giovanile e animazione. Una collaborazione per la vita e la speranza*. Torino 1990 s. 48-51. Por. M. N o w a k. *Podstawy pedagogiki otwartej*. Lublin 1999 s. 479-480.

¹⁹ M. P o l l o. *Educazione come animazione. I concetti*. Torino 1991 s. 144-147.

²⁰ T. Z e g z u ł a. *Radość – zapomniany wymiar wychowania*. W: *Współczesny wychowawca w stylu księdza Bosko*. Red. J. Wilk. Lublin 1998 s. 167-181. Por. R. T o n e l l i. *Pastorale giovanile. Dire la fede in Gesù Cristo nella vita quotidiana*. Roma 1982 s. 130-135.

²¹ K o c ó r, jw. s. 142.

Przejawem miłości do osoby jest ufność w siłę jej dobra, jak również w kulturę ludzką, która realizuje się w czasie. Podstawowym źródłem tej ufności jest wiara, że Duch Święty działa w człowieku i w historii pomimo doświadczenia grzechu. Pomaga też w udzielaniu pozytywnej odpowiedzi na Boży plan zbawienia. Wychowawca powinien mieć zaufanie do młodych ludzi bez względu na to, jaka jest ich aktualna sytuacja; dostrzegać tkwiące w nich wartości, które – odpowiednio pobudzone – mogą wyzwolić energię, aby młodzież mogła się rozwijać²².

Wychowawca powinien mieć zaufanie również do tego, co ludzkość wytworzyła w przeszłości i wciąż tworzy jako kulturę ludzką. Pomimo krytycyzmu wobec fałszywej humanizacji i niszczenia człowieka, natury i narodów umieć dostrzec zwiastuny królestwa Bożego, pojawiające się między wieloma sprzecznościami wewnątrz kultury i historii. Wiara chrześcijańska prowadzi do przyjęcia elementu ludzkiego, aby go oczyścić, wyzwolić i pozwolić mu wzrastać²³.

Aby dobro tkwiące w młodzieży mogło się rozwijać, potrzebna jest wyzwalająca miłość wychowawcza²⁴. We współczesnym społeczeństwie pluralistycznym młodzież nie potrafi sama wyzwolić z siebie pozytywnej energii. W kontakcie z wychowawcą, który żywi głęboką pasję i miłość wychowawczą, czuje się zachęcona do wyrażenia tego, co najbardziej wartościowe w jej życiu. Właściwe relacje międzyosobowe, naznaczone zaufaniem, dzieleniem się i wzajemną akceptacją, stają się siłą, która otwiera młodego człowieka na poszukiwanie Boga, czego wyrazem jest miłość wychowawcy. Wychowawca powinien mieć odwagę do dawania propozycji naznaczonych upodobaniem w przyrodzie, dobru, pięknie. Tylko w ten sposób energie dobra mogą być wyzwolone przez doświadczenie ludzkie oraz przez wiarę, aby wydać owoc zarówno na poziomie personalnym, jak i wspólnotowym²⁵.

Młodzież nie może być uważana jedynie za odbiorców norm i zasad ani też pozostawiona sama sobie. Jest wezwana, aby zdobywać doświadczenie, asymilować i przyjmować za swoje wartości kulturalne i religijne. Wychowawca-animator ze swej strony powinien czuć się zaangażowany w odkrywanie, respektowanie i właściwą ocenę młodzieży. Dojrzewanie dokonuje się tylko wtedy, gdy między wychowawcami i młodzieżą wytwarza się

²² T o n e l l i. *Pastorale giovanile e animazione* s. 111-118.

²³ Salezjańska Organizacja Sportowa. *Animator grupy młodzieżowej*. Warszawa 1994 s. 29-30.

²⁴ J. W i l k. *Miłość wychowawcza tajemnicą skuteczności*. W: *Współczesny wychowawca w stylu księdza Bosko* s. 123-144.

²⁵ Salezjańska Organizacja Sportowa, jw. s. 30-32.

aktywna i świadoma współpraca, której rezultatem jest autonomia młodzieży, jej zdolność do samodzielnego kroczenia, podejmowania krytycznych wyborów, dochodzenia do stwierdzeń, które mogą być też zaskakujące dla wychowawcy jako osoby towarzyszącej w drodze²⁶.

Zaufanie okazywane młodemu wymaga krytycyzmu wychowawcy w stosunku do siebie oraz ograniczenia podejrzliwości, przejawiającej się w formie nieuzasadnionych posądzeń. Podejrzliwość przekreśla zaufanie, ponieważ nie pozwala na obiektywną ocenę i zniekształca rzeczywistość. Wychowawca, któremu zależy na zaufaniu, staje się przyjacielem młodych. Powinien umieć słuchać i odpowiadać na stawiane pytania. Istotne jest to, aby wychowanek bez obawy mógł zbliżyć się do wychowawcy i powiedzieć mu o wszystkich swoich problemach. Dobry wychowawca wycisza niepokoje, jakie towarzyszą młodemu, coraz lepiej poznaje ich potrzeby, zainteresowania, uzdolnienia, cechy osobowości, sytuację rodzinną. Tworzy w grupie klimat wzajemnej życzliwości. Szuka kontaktu ze wszystkimi, również z tymi, którzy nie odwzajemniają jego serdeczności, a często są negatywnymi liderami w grupie. Ich pozyskanie bardzo ułatwiłoby pracę i wzmocniło autorytet wychowawcy w grupie. Otwarcie na wszystkich wychowanków nie oznacza jednak obniżenia oczekiwań wychowawczych, lecz przynaglenie, aby ofiarować każdemu to, czego potrzebuje, oraz prosić o odpowiedź według jego możliwości²⁷.

3. ZASADY ANIMACJI GRUPY

Roman Murawski podaje kilka zasad, umożliwiających wychowawcy-animatorowi tworzenie atmosfery zrozumienia, serdeczności i miłości w grupie wychowawczej. Są to zasady akceptacji, wiarygodności, poszanowania intymności, stabilności, konsekwencji, otwartości na informacje oraz humoru i współdecydowania²⁸.

W zasadzie akceptacji wyraża się szacunek dla odmiennych przekonań, zamierzeń i planów, gdyż każdy ma prawo do własnej wizji rzeczywistości. Często rodzice dążą do tego, aby ich dzieci urzeczywistniły pragnienia, jakich oni nie osiągnęli. Wychowawca-animator winien pozwolić na od-

²⁶ Tamże s. 34-35.

²⁷ K o c ó r, jw. s. 143.

²⁸ R. M u r a w s k i. *Problematyka wieku dorastania*. W: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 23-26.

mienne od własnych zamierzenia i plany młodzieży i na odmienną wizję szczęścia. Nie musi się entuzjasmować tym, co młodzież lubi i czym jest zafascynowana, ale powinien to zrozumieć i uszanować²⁹.

Bardzo ważną dla wychowawcy jest zasada wiarygodności, tzn. zgodności między słowem a czynem. Oprócz świadectwa wiary na wiarygodność wychowawcy składa się także gruntowne przygotowanie do pełnienia misji zleconej przez Kościół. Wiarygodność ma szczególne znaczenie w sprawach moralnych i religijnych. Pozorne zaangażowanie religijne i obłuda w postępowaniu moralnym nie tylko obniżają autorytet wychowawczy, ale i jego wartość jako osoby, do której można mieć zaufanie i na której można polegać³⁰.

Kolejną zasadą wychowawczą jest zasada poszanowania intymności. W myśl tej zasady każdy człowiek ma prawo do własnej intymności, której strzeże z całą mocą. Czuje się dotknięty i upokorzony, gdy ktoś zdradza jego tajemnice. Realizacja przez wychowawcę zasady intymności powinna przejawiać się w takcie i delikatności we wszelkich sprawach, a szczególnie uczuciowych. Gdy młody człowiek wie, że może liczyć na dyskrecję ze strony wychowawcy, wówczas chętniej otworzy się przed nim, zwróci się o pomoc i radę, zwierzy się ze swoich przeżyć³¹.

Różnica zdań może często prowadzić do dużych rozbieżności, a nawet chaosu. Konieczna jest zasada stabilności, która gwarantuje oparcie się na prawdzie. Zasada ta domaga się, aby wychowawcy przez dłuższy okres pracowali z daną grupą, bo dzięki temu będą mogli z biegiem czasu uczynić z niej wspólnotę wiary. Jest to proces długotrwały. Należy również szukać możliwości przebywania z uczniami na przykład na spotkaniach przy ognisku, wycieczkach w góry czy na rekolekcjach z klasą. Takie spotkania bardzo integrują, stwarzają okazję do rozmowy z uczniami. Więzy tam zadziergnięte mogą stać się początkiem procesu wspólnototwórczego³².

Animując wspólnotę, trzeba być konsekwentnym w stawianych wymaganiach. Należy unikać decyzji pochopnych, nieprzemyślanych, wątpliwych i błędnych, z których później trzeba się wycofać. Wychowawca powinien wykazywać konsekwencję w stosunku do wszystkich wychowanków, nikogo nie faworyzować. Jeśli sytuacja wymaga traktowania kogoś inaczej, należy to wyjaśnić i uzasadnić³³.

²⁹ Tamże s. 24.

³⁰ K o c ó r, jw. s. 144.

³¹ Por. J. O b u c h o w s k a, *Okres dorastania*. Warszawa 1983 s. 191-192.

³² M u r a w s k i, jw. s. 24-25.

³³ O b u c h o w s k a, jw. s. 193.

W grupie duże znaczenie ma zasada otwartości i szczerości w przekazie informacji, w tym także szczerza, spokojna i respektująca poglądy obu stron krytyka. Młodzież pragnie, aby wychowawcy rozmawiali na interesujące ją tematy. Dialog powinien być prowadzony nie z pozycji wyższości, autorytetu władzy wychowawczej, ale na zasadzie partnerstwa. Pozwoli to na wspólne poszukiwanie prawdy i obronę wartości ogólnoludzkich.

Mimo najlepszych chęci, zarówno ze strony wychowawcy, jak i ze strony wychowanków, nie da się uniknąć nieporozumień i konfliktów. Atmosferę zdenerwowania i napięcia, zwłaszcza w fazie początkowej, najłatwiej rozładować za pomocą humoru. Również wychowawcze niezręczności i niedociągnięcia katechety mogą wywołać najwyżej śmiech czy rozbawienie, jeśli w porę zareaguje na nie dowcipnie i z dystansem do siebie. Humor ten nie powinien jednak nikogo ranić i upokarzać, ponieważ prowadziłyby to do wewnętrznego zamknięcia się osoby³⁴.

Ludzie młodzi, szczególnie dorastający, w miarę uzyskiwania samodzielności i niezależności pragną współdecydować nie tylko w kwestiach dotyczących ich bezpośrednio, ale i w tych sprawach, w których – jak uważają – mają coś do powiedzenia. Świadczy to o ich osobistym zaangażowaniu. Nie chcą być tylko biernymi obserwatorami życia. Wychowawca powinien to wykorzystywać, aby wzbudzić zainteresowanie członków grupy. Niektóre ich sugestie i dobre rady może wprowadzić w życie³⁵.

Działanie wychowawcy jest ukierunkowane przez realizowany program wychowania. Wychowawca-animador dostrzega w nim horyzonty antropologiczne i religijne, odczytuje rzeczywistość, cele do osiągnięcia, metodę i strategię, które prowadzą do tych celów. Nie wystarczy jednak, by odwoływał się w sposób ogólny do programu. Powinien wnosić swój oryginalny wkład w projekt wspólnoty wychowawczej i w jego opracowanie, troszczyć się o jakość wychowawczą programu i możliwości jego realizacji w kierunku, który będzie prowadził młodzież do udzielenia osobistych odpowiedzi na wyzwania, jakie niesie życie i wiara. Musi być krytyczny wobec programów ogólnych, przygotowanych bez udziału wspólnoty i samych młodych, dalekich od ich problemów. Powinien troszczyć się, aby wewnątrz środowiska wychowawczego zrobić miejsce na aktywne uczestnictwo młodych, które nie będzie tylko wykonywaniem określonej działalności, ale także partycypowaniem w decyzjach, wytyczających kierunek życia wspól-

³⁴ Murawski, jw. s. 25.

³⁵ Kocór, jw. s. 146.

noty. Protagonizm we wspólnocie jest konieczny dla identyfikacji młodzieży z instytucją i środowiskiem. Animator zabiega o stworzenie konkretnych warunków, w jakich mogą się rozwijać zróżnicowane doświadczenia zrzeszeniowe, zgodnie z zainteresowaniami młodzieży i możliwościami środowiska. Stara się, żeby z programu uczynić bodziec do dynamicznej pracy wychowawczej, narzędzie do nieustannego rozwijania wspólnoty³⁶.

*

Zadania wychowawcy-animatora są oryginalne, ale czasami trudne do wykonania. Może on napotkać trudności w relacji z grupą innych wychowawców i duszpasterzy. Nie powinien jednak cofać się w obliczu konfliktu, lecz rozwiązać go pozytywnie dla dobra całej wspólnoty wychowawczej. Nie może traktować grupy jak osobistej własności ani też pozwolić wchłonąć się przez nią i zdominować przez jej punkt widzenia. Gdyby chciał siebie lub swoją grupę umiejscowić w centrum zainteresowania, byłby manipulatorem, działającym dla korzyści własnych lub określonej grupy. Czasami wychowawca jest powołany do tego, by w klimacie przyjaźni, świętowania i celebracji wiary, jaki charakteryzuje wspólnotę chrześcijańską, działać razem z innymi wychowawcami w podejmowaniu nowych działań wychowawczych. Ta specyficzna rola animatora jest komplementarna z funkcjami całej wspólnoty wychowawczej i duszpasterskiej.

BIBLIOGRAFIA

- K o t l e w s k i T.: Dynamika wspólnoty i rola lidera. Kraków–Sandomierz 1997.
K o c ó r T.: Jak animować katechetycznie wspólnotę dzisiaj. W: Postawy katechetów. Red. M. Majewski. Kraków 1996 s. 138-148.
M a i o l i E., V e c c h i J.: L'animatore nel gruppo giovanile. Torino 1988.
M a j e w s k i M.: Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej. Kraków 1995.
M u r a w s k i R.: Problematyka wieku dorastania. W: Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 10-26.
P o l l o M.: Educazione come animazione. I concetti. Torino 1991.
S ł o m i ń s k a J.: Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych. W: Teoretyczne założenia katechezy młodzieży. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 48-69.
T o n e l l i R.: Pastorale giovanile e animazione. Una collaborazione per la vita e la speranza. Torino 1990.

³⁶ Salezjańska Organizacja Sportowa, jw. s. 59-61.

THE ACTIVATING ATTITUDE OF A CHRISTIAN EDUCATOR

S u m m a r y

Activating is considered one of the important educational functions. One can mention here theater or expressive animation, social-cultural or cultural animation, animation of one's free time and holidays, as well as animation as a technique used for work in a group. The animating attitude does not mean a special initiative on the part of the educator. It is understood as his/her way of life and of being active. By some acts the educator reflects love towards life, giving life, care for its development, care for a man's good and happiness, especially a young man's. A Christian educator should care about creating room inside the educated group for young people's active participation in making decisions that will determine the direction, in which the life of the community will go. The involvement of the Christian educator is not a usual outward activeness, but it issues from the awareness that the Divine Kingdom on earth is in the man's hands.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: wychowawca, animator, animacja, integracja, grupa, dynamizowanie, relacje międzyosobowe, konsekwencja, akceptacja, współpraca, wiarygodność, zaufanie, samodzielność.

Key words: educator, animator, animation, integration, group, dynamizing, interpersonal relations, consistence, acceptance, cooperation, credibility, trust, self-reliance.